

Ühtekuuluvuspoliitika strateegiate ja programmide 2007–13 läbirääkimiste tulemused

SISSEJUHATUS

Perioodiks 2007–13 kahekordistab Eesti peaaegu (aasta lõikes) tõukefondide kogust programmiperioodiga 2004–06 võrreldes. 2007–13 on põhifookus keskkonnakaitse ja transpordi infrastruktuuri alased investeeringud. Siiski on läinud programmiperioodiga võrreldes suurenenud märkimisväärselt uurimis-, arendus- ja innovatsioonitegevuseks (Research, Development and Innovation, RD&I) ning inimressursside arenduseks eraldatud hulgad.

Eesti ametiasutuste ja Komisjoni vahelised läbirääkimised puudutasid peamiselt infrastruktuuri arendamise ja „pehmete“ tegevuste (uurimistegevused, uuenduslike meetmete jne) vahelise õige tasakaalu leidmist. Eesti kohustus investeerima vähemalt 40% vahenditest riiklikult määratud võtmesektorite (info- ja arvutitehnoloogia, biotehnoloogia, uute materjalide) toetamiseks. Selgemad sidemed loodi samuti Euroopa tööhõivestrateegiaga selle Lissaboni strateegiasse lülitatud kujul. Läbirääkimiste üheks oluliseks tulemuseks

oli programmitöösse strateegilise prioriteedina regionaalse arengu mõõtme lisamine.

Eesti strateegiline planeerimine perioodiks 2007–13 viiakse ellu kogu territooriumi katva kolme rakenduskava kaudu: kaks Euroopa Regionaalarengu Fondist (European Regional Development Fund, ERDF) ja Ühtekuuluvusfondist (Cohesion Fund, CF) toetatavat programmi ning üks Euroopa Sotsiaalfondist (European Social Fund, ESF) toetatav programm. Euroopa Liidu territoriaalse koostöö eesmärgi raames osaleb Eesti samuti kahes piiriüleises koostööprogrammis, ühes rahvusvahelises koostööprogrammis ja neljas regioonidevahelises koostööprogrammis¹.

ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA TEGELEB TÄNASTE PROBLEEMIDE NING TULEVASTE VÄLJAKUTSETEGA

Regionaalsete erinevuste leevendamine

Eesti piires on regionaalsed erinevused märkimisväärsed ning kasvamas, kusjuures pealinnal ilmneb kõrgeid tegevustasemeid ning regioonid jäävad maha. Madala töajõu liikuvuse, ligipääsu pärssiva nõrga transpordinfrastruktuuri ja märkimisväärsete maa-linna erinevuste kombinatsioon tähendas, et ühtekuuluvuspoliitika kaudu tuli tegelda territoriaalse mõõtmega.

Komisjoniga peetud läbirääkimiste tulemusena lülitati elukeskkonna programmi konkreetse strateegilise prioriteedina „regioonide integreeritud ja tasakaalustatud

¹ Järgnevates peatükkides mainitud arvud viitavad programmides kavandatavatele sekkumistegevustele lähenemise ning vastavate olude korra ainult regionaalse konkurentsivõime ja tööhõive eesmärkide raames. Pole võimalik ära märkida iga liikmesriigi täpset panust programmide antud teemasse Euroopa territoriaalse koostöö raames.

RAHALISED ERALDUSED EESMÄRGI JA FONDI LÖIKES

Eesmärk	Fond	Ühenduse kogus (eurodes)	Riigi avaliku sektori kogus (eurodes)	Riigi erasektori kogus (eurodes)	KOKKU (eurodes)
Lähenedamine*	CF	1 151 731 446	186 334 720	16 912 006	1 354 978 172
	ERDF	1 860 211 106	204 764 380	191 626 113	2 256 601 599
	ESF	391 517 329	51 514 377	18 775 822	461 807 528
Lähenedamine kokku		3 403 459 881			
Euroopa territoriaalne koostöö	ERDF	52 382 618		0	52 382 618
Kokku CF		1 151 731 446			
Kokku ERDF		1 860 211 106			
Kokku ESF		391 517 329			
KOKKU		3 403 459 881	442 613 477	227 313 941	4 073 387 299

*1 Lähenedamiseesmärk puudutab madala SKT ja tööhõivetasemega regioone, kus SKT inimese kohta on vähem kui 75% aastatel 2000–2002 olnud EL-i keskmisest. See rakendub 100 regiooni suhtes, mis kujutavad endast ligikaudu 35% EL-27 elanikkonnast ning selle eesmärgiks on edendada tingimusi, mis soodustavad kasvu ja viivad vähim arenenud liikmesriikides ja regioonides reaalselise lähenedamiseni.

areng". Seetõttu seiratakse ja protokollitakse regulaarselt regionaalseid tasakaalustamatusi ja kohaliku toe kättesaadavust. Antud prioriteedi raames toetavad konkreetset meetmeid nii maa- kui linnaarengut. Eesmärgiks on vähendada regionaalse SKT erinevusi ning vähendada (kõikides maakondades) maakondade vahelise tööhõivemäära erinevused aastaks 2015 minimaalselt 50% tööhõivemäärast.

Lissaboni strateegia täitmine ühtekuuluvuspoliitikaga

Lissaboni strateegia eesmärgid ja prioriteedid on Eestis struktuuriabi kavandamisel arvestatud. Siiski tundis Eesti ära vajaduse keskonnakaitse ja transpordi infrastruktuuri alase investeerimise kõrgete tasemetega järele, mida Lissaboni märgistatud tagatiste haldussüsteem ei kata. Sellisena jääb märgistatud tagatiste haldussüsteemi määr 47,02%-ga üsna madalalale. Sellest hoolimata jäävad Eesti ametiasutused veendumuse juurde, et ettevõtluse, uurimis- ja arendustegevuse ning tööhõive taolised valdkonnad saavad võimalikult suures koguses abi riikliku suutlikkuse suhtes antud valdkondades vahendeid tõhusalt kasutada.

Elukestva õppe telje tegevused inimressursside arendusprogrammides on kujundatud toetama Lissaboni strateegia põhieesmärgi saavutamisele suunatud jõupingutusi – edusammud konkurentsivõimelise ja teadmispõhise majanduse suunas. Telg sisaldab meetmeid hariduse kvaliteedi parandamiseks, elukestva õppe realiseerimiseks, investeringute suurendamiseks, kõikidele võrdsete võimaluste loomiseks, õpetajate koolitamise arendamiseks, rahvusvahelise koostöö ja liikuvuse edendamiseks jne. Läbirääkimiste tulemusena on parandatud inimressursside programmi seirenäitajaid.

Globaliseerumisele reageerimine ja struktuuriline muutus

Eestis suunatakse tõekefondid enamjaolt **RD&I** toetamisele konkreetsetes teemavaldkondades. Need katavad võtmetähtsusega, kõrge potentsiaaliga tehnoloogiaid (info- ja arvutitehnoloogia, biotehnoloogiad ja materjalitehnoloogiad) ning sotsiaalmajanduslikke sektori valdkondi, kus Eestil on tarvis arendada oskusi ning uusi tehnoloogiaid (energia, tervishoiu- ja sotsiaalteenused, keskkonnakaitse). Rahaliselt investeerib Eesti üle 822 miljoni euro (24% oma tõekefondieraldisest) RD&I-sse. Selle tagajärjel ehitatakse või uuendatakse 25 000 ruutmeetrit uurimis- ja arendustegevuse institutsioone ning 12 000 ruutmeetrit kõrgkoole, kusjuures uutes või uuendatud rajatistes luuakse 800 uut uurimise ja arendusega seotud töökohta. 10% rahastamisest prioriteetsete telgede raames suunatakse Eesti uurimis- ja arendustegevuse ning kõrghariduse rahvusvahelistamise toetamisele.

Eesti investeerib viiendiku oma Ühenduse eelarvest (682 miljonit eurot) transpordi- infrastruktuuri ning **ligipääsetavuse** parandamise ühistranspordi arendamise ning ühenduvuse ja ohutuse parandamise kaudu. Toetatakse vähemalt nelja suuremat raudtee- ja maanteeprojekti, kusjuures programmitöö perioodi jooksul ehitatakse samuti ümber vähemalt kolm kolmeharulist TEN-ristmikku. Investeringute eesmärgiks on vähendada sõiduaegu ning suurendada ühistranspordikasutajate arvu ning reisijate rahulolu.

Eestis on **info- ja arvutitehnoloogia** juba arenenud, seega eraldatakse antud otsarabeks ainult 75 miljonit eurot ehk 2,2% tervest Ühenduse eelarvest. Ettenähtud tegevuste eesmärgiks on suurendada internetikasutajate protsent 53%-lt 75%-ni ning suurendada kodus interneti kasutamist aastaks 2013 36%-lt 70%-le.

Ettevõtluse, eriti VKEde toele eraldatakse üle 194 miljoni euro (5,7% kogu tõekefondi eraldisest Eestile). Investeringute eesmärgiks on suurendada ekspordivate ettevõtete arv peaaegu 2000-ni ning toetatavates ettevõtetes enam kui kahekordistada lisandväärtust töötaja kohta. Eesti uurib võimalusi koostöö võimalusteks teiste liikmesriikide, eriti teiste Balti riikidega, uue JEREMIE finantskorralduse rahastu kasutamisel.

Sellal, kui Eesti orienteerib oma kasvavat majandust ümber kõrgtehnoloogiliste ja teadmispõhiste majandusharude suunas, kasutatakse tõekefonde, et aidata **tööjõul ettevõtete uute vajadustega kohaneda**. Toetust antakse integreeritud karjäärinõustamissüsteemi edasiseks arendamiseks ning tegevustele, mis on mõeldud ettevõtetes erihariduse ja väljaõppe ligipääsetavuse tõstmiseks. On plaan töötada välja pädevuspõhine kvalifitseerimissüsteem, mis on läbipaistev, võrreldav ning teiste Euroopa riikide vastavate süsteemidega kooskõlas.

Inimkapitali arendamiseks ja uute töökohade loomiseks on põhifookus teadmiste ülekandel ning ettevõtjaliku mõtlemise arendamisel. Kavandatavate tegevuste hulka kuulub koolitus ärijuhtidele, strateegilise juhtimise ning uue juhtimismõtlemise levitamise, uute ettevõtjate toetamine rahaliste vahenditega ning teadmiste arendamise kaudu, välisnõustamise kasutamise edendamine, diagnostikavahendite arendamine ja pakkumine ning ettevõtete vahelise koostöö edendamine teadmiste ja oskuste arendamise raames. Samuti on uus lähenedamine globaliseerumise ja tihenenud konkurentsi negatiivsete tagajärgede, nagu näiteks koondamistega, tegelemiseks. Lähenedamisse kuulub nõustamine varasest staadiumist ning koondatutele mõeldud ümberõppemeetmed.

Demograafiline muutus, kõikehõlmavamad tööturud, ühiskonnad ja majandused

Perioodiks 2007–13 loovad Eestile eraldatud tõukefondid koolitamise ja elukestva õppe kaudu olemasolevatele töötajatele uusi võimalusi, toovad tõrjutud rühmad tööhõivesse ning harivad noori areneva majanduse vajaduste rahuldamise raames. Peamiseks muudatuseks 2000–06 perioodiga võrreldes on suurem fookus haridussüsteemide ja tööjõuoskuste parandamisel. Enam rõhku asetatakse paindlikele haridusradadele (hariduse paremale ligipääsetavusele) ning mitte-eestlaste koolitusplaanidele (paremale lõimumisele).

Eestil on 20–24-aastaste vanuserühmas suhteliselt madal haridustase, mis võib viia selleni, et madala kvalifikatsiooniga tööliste kasvaval arvul on Eesti tööstuse konkurentsivõimele ja tootlikkusele negatiivne mõju. Arvestades noorte eeldatavat vähenemist elanikkonnas, 27%-lt aastal 2006 hinnangulisele 16% aastal 2013, sõltub Eesti edaspidine majanduslik areng samuti kõikehõlmava ja mitmekesise hariduse, koolitamise ja elukestva õppe tagamisest igale lapsele ja noorele. Lisaks on tarvis olemasoleva tööjõu oskusi ajakohastada pideva koolitamise ning elukestva õppega.

Teiste kavandatavate tegevuste hulka kuulub tööotsijatele ja tööandjatele toe ja uute teenuste pakkumine, väljarännanutele Eestisse repatrieerumise atraktiivsemaks tegemine ning abi pakkumine siserändajate ja mitte-eestlaste lõimumisel tööjõuturu ja ühiskonnaga.

Võrdsed võimalused, mittediskrimineerimine ja puuetega inimestele ligipääsetavus on kõik horisontaalse teemana arvesse võtmiseks ning programmide elluviimisel kõikjal toetamiseks hõlmatud.

Jätkusuutliku arengu, kliimamuutuse ning energia väljakutsetele vastamine

Keskkonna parandamine, jätkusuutliku kasvu edendamine ning kliimamuutuse vastu võitlemine on Eesti peamise strateegiaprioriteedi osadeks. Üle 1,2 miljardi euro investeeringuid (36% Ühenduse kogueraldisest) on reserveeritud keskkonna parandamiseks eesmärgiga täita aastaks 2010 EL-i keskkonnakaitse-alaseid nõudmisi vastavalt ühinemislepingus kokkulepitule. Ligikaudu 314 miljonit eurot (9% tõukefondi eelarvest) kulutatakse kliimamuutuse vastasesse võitlusse panustamiseks mõeldud meetmetele. Jätkusuutlik areng on

samuti Eesti programmide üheks edasiseks põhimõtteks.

Eeldatavasti ühendavad ühtekuuluvuspoliitika investeeringud täiendavalt 55 000 inimest aastaks 2015 ühisveevärgi ja üldkanalisatsiooniga. Tahkete jäätmete ringlussevõtt suureneb 37%-lt 60%-le. Lisaks suletakse ning parandatakse rida keskkonnale sobimatuid tööstusjäätmete prügilat ning tavajäätmete lõppladustuspaika. Samuti suunatakse jõupingutused keskkonnavalisele teabele, koolitustegevustele koolides ja ülikoolides ning avaliku haldus koolitusplaanidele, sealhulgas keskkonnasõbralike seadmete ja tehnoloogiate paigaldamisele.

Komisjoniga peetud läbirääkimiste tulemusena alandati keskkonnakaitsega seotud infrastruktuuri eraldist viiendiku võrra, kusjuures täiendavaid vahendeid suunati keskkonnatehnoloogiate ning uuenduslike programmide arendamisele.

ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA TUGEVDAB HEAD VALITSEMISTAVA, KUULUVUST NING INSTITUTSIOONILIST SUUTLIKKUST

Mitmetasandilise halduse ja partnerluse tugevdamine

Tõukefondide juhtimisprogramm on Eestis üsna tsentraliseeritud ning seda teostavad peamiselt Majandus-, Haridus- ja Teadusministeerium ning Keskkonnaministeerium. Nendele ministeeriumidele delegeeris Raudusministeerium juhtiva korraldusasutusena laialatuslikud volitused. Ministeeriumide erinevad allasutused, nagu näiteks Keskkonnainvesteeringute Keskus või Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, vastutavad ellurakendamise eest praktikas. Riik on jagatud 15 maakonnaks, kus maakondade ametivõimud toimivad kesk- ja kohaliku valitsuse vahelise lülina, koordineerides ja seirates riiklike ülesannete teostamist kohalikul tasandil.

Eestil on ulatuslike partnerlussuhete kaasamise traditsioon programmide ettevalmistamisel ja ellurakendamisel ning ranged seaduse avaliku konsultatsiooni osas. Sotsiaalpartnerid ning erinevad valitsusvälised organisatsioonid (keskkonna-, võrdsete õiguste jne) kaasati seepärast ettevalmistusprotsessi. Partnerid on esindatud isegi suuremas mastaabis teatud prioriteetide rühmade seiramisel, nt erivajadustega

inimeste esindajad lülitatakse nendele rühmadele suunatud prioriteeditelgede seirerühmadesse. Üldjuhul sarnaneb partnerlussuhete korraldus 2004–06 programmitöö perioodi omale. Ent avaliku halduses ja partneritel eelmisest juurutamisest saadud kogemused tegid protsessi aastateks 2007–13 sujuvamaks.

Institutsionaalse suutlikkuse ehitamine

Eesti riigihaldus on üsna kaasaegne, väike ja paindlik. Avaliku sektori e-teenuste parandamine on olnud Eestis aastaid peamiseks arendusvaldkonnaks. Küsimus võeti samuti ette uutes tõukefondi programmides. Eesti haldus- ja kontrollsüsteem osutus mitmes suhtes perioodil 2004–06 tugevaks, mille tõstis esile Komisjoniga usalduslepingu allkirjutamine. Enamaltjaolt jääb perioodil 2007–13 haldus- ja kontrollsüsteem samaks ning seda tugevdavad veelgi arenenud arvutisüsteemi kasutamine. Võtmeküsimuseks on sotsiaalpartnerite, valitsusväliste organisatsioonide ja kohalike ametiasutuste institutsionaalse ja haldus-suutlikkuse tugevdamine.

Perioodiks 2007–13 pole Eestil konkreetset avaliku halduse kaasajastamise programmi. Selle asemel on inimressursside arendamise programmi lülitatud haldussuutlikkuse tugevdamise meetmed orienteeruvalt 20 miljoni euro suuruse panusega tõukefondidest. Institutsionaalse suutlikkuse tugevdamise peamiseks tegevusteks antud prioriteedi raames on poliitika kujundamise tulemuslikumaks ja tõhusamaks muutmise; avaliku sektori organisatsioonide, valitsusväliste organisatsioonide ning sotsiaalpartnerite strateegilise planeerimise ja juhtimissuutlikkuse parandamine; parema seadusandluse arendamine; riigi ja kohalike omavalitsuste institutsioonide ametnike, asutuste, valitsusväliste organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite töötajate professionaalsuse tõstmine; avaliku sektori töötajate tarbeks kvaliteetse ja jätkusuutliku koolitussüsteemi arendamine; ning valitsusväliste organisatsioonide (sealhulgas sotsiaalpartnerite) ellurakendamissuutlikkuse arendamine strateegiliseks planeerimiseks ja ellurakendamiseks vajaliku töö teostamisel maakonna tasandil.

Eestis kasutatakse suuremate projektide kvaliteedi parandamiseks uut JASPERS-rahastut.

Eduka poliitika süvalaiendamine, teadmiste täiustamine ning hea tava levitamine

Programmi „elukeskkonna arendamine“ kuulub strateegiline prioriteet „regioonide integreeritud ja tasakaalustatud arenguks“ ühes linnakeskuste arendamisele suunatud allmeetmega. Antud meede on suunatud

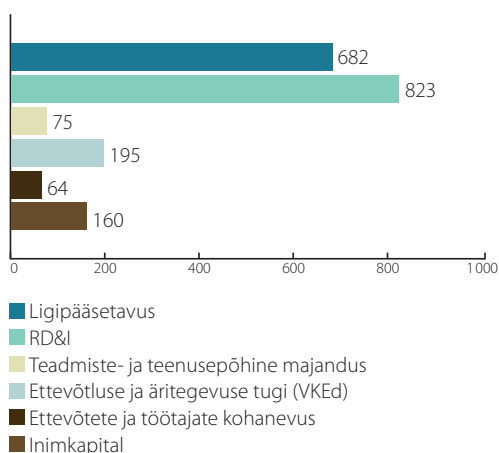
viiele suuremale linnastule Tallinnas, Tartus, Narvas, Pärnus ja Kohtla-Järvel. Toetatavate tegevuste hulka kuulub jätkusuutliku linna- ja maatranspordi arendamine, lapsehoolduse ja sotsiaalkindlustuse tagamisega seotud avalik infrastruktuur, avalik linnaruum, vabaajaveetmine ja haljasalad. Osade Eesti linnade sotsiaalseid raskusi arvesta-

des koordineeritakse tegevusi tugevalt inimressursside programmiga.

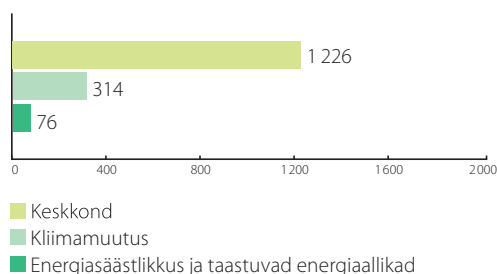
EQUAL-programmi 2004–06 aastate edu järel on lülitatud kõik neli **EQUAL**i põhimõtet (sealhulgas innovatsioon) uue inimressursside arenduskava raames rahastatavatesse kõikidesse tegevustesse. Kõik prioriteedid rõhutavad tugevalt innovatsiooni.

ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA PANUS ÜHENDUSE PRIORITEETIDESSE 2007–13*2, ERALDISED MILJONITES EURODES

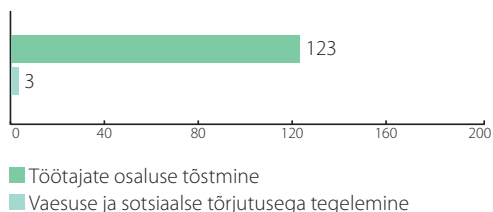
Eduka poliitika süvalaiendamine, teadmiste täiustamine ning hea tava levitamine

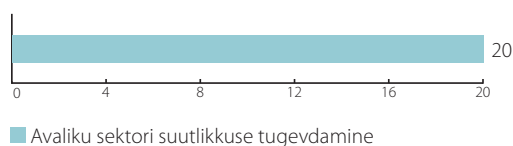
Kliimamuutuse väljakutsetele vastamine

Demograafiline muutus, kõikehõlmavamad tööturud, ühiskonnad ja majadused

Valitsemistavale, kuuluvusele ja institutsionaalsele suutlikkusele vastamine

*2 Individuaalsete sektorite summa on Eestile ühtekuuluvuspoliitika raames kasutada olevatest koguvahenditest (3 403 459 881 eurot), kuna erinevad kategooriad puutuvad erinevatesse teemaprioriteetidesse, nt RD&I sisaldab suuri inimkapitaliinvesteeringuid, mis on loetletud ka eraldi.

Lisateavet ühtekuuluvuspoliitika kohta Eestis:
http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/estonia/index_et.htm

EL regionaalpoliitikat vaadake järgi Inforegio kodulehelt:
http://ec.europa.eu/regional_policy/

Lisateavet vaadake tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi kodulehelt:
<http://ec.europa.eu/social/>